

NIE TYLKO STRASBURG?

**ALTERNATYWNE MIĘDZYNARODOWE
INSTRUMENTY OCHRONY PRAW CZŁOWIEKA**

CZĘŚĆ I:

PYTANIA PREJUDYCJALNE
DO TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI UE

17 LISTOPADA 2017 R.

dr Agnieszka Frąckowiak-Adamska

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

SPIS TREŚCI

MATERIAŁY SZKOLENIOWE	3
O AUTORCE	4
1. WPROWADZENIE	5
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI – OGÓLNA PREZENTACJA	6
2. STOSOWANIE PRAWA UNIJNEGO PRZEZ SĄDY KRAJOWE	9
3. PYTANIA PREJUDYCJALNE – ZAGADNIENIA OGÓLNE.....	11
4. WYMOGI DOTYCZĄCE WNIOSKU O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM	15
5. POLSKIE PYTANIA PREJUDYCJALNE	20
6. POTENCJALNE PYTANIA PREJUDYCJALNE DOTYCZĄCE PRAW CZŁOWIEKA.....	20

MATERIAŁY SZKOLENIOWE

Poniższe materiały zostały przygotowane na pierwsze z cyklu szkoleń Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka na temat procedury zadawania pytań prejudycjalnych oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w obszarze ochrony praw człowieka. Szkolenie odbyło się 17 listopada 2017 r.

Podczas spotkania omówiono takie zagadnienia, jak: rola sądów państw członkowskich w stosowaniu prawa Unii Europejskiej i procedury zadawania pytań prejudycjalnych, formułowanie i dopuszczalność pytania prejudycjalnego oraz przebieg postępowania i wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE po wpły- nięciu pytania prejudycjalnego. Poruszono również problemy dotyczące polskich pytań prejudycjalnych i przedstawiono propozycje reformy systemu prejudycjalnego.

Spotkanie było również okazją do dyskusji na temat roli, jaką Trybunał Sprawiedliwości może aktualnie pełnić w systemie ochrony praw człowieka w Polsce.

O AUTORCE

Dr Agnieszka Frąckowiak-Adamska – adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego (od 2007 r.); autorka licznych publikacji w wiodących polskich i europejskich czasopismach prawniczych dotyczących stosowania prawa unijnego przez sądy krajowe, europejskiej przestrzeni sądowej, obywatelstwa Unii i prawa rynku wewnętrznego; kierownik polskich części projektów badawczych finansowanych przez Komisję Europejską dotyczących współpracy sądów w sprawach cywilnych i karnych, koordynatorka studiów magisterskich Master Professionnel de Droit Européen et International des Affaires Uniwersytetu Paris-Dauphine na Uniwersytecie Wrocławskim, więcej informacji: <https://prawo.uni.wroc.pl/user/12050>.

1. WPROWADZENIE

Pytania prejudycjalne wg. państw

Państwo (ludność)	2015	2016
Niemcy (81 mln)	79	84
Francja (66 mln)	25	23
Zjednoczone Królestwo (64 mln)	16	23
Włochy (62 mln)	47	62
Hiszpania (48 mln)	36	47
Polska (38 mln)	15	19
Holandia (17 mln)	40	26
Belgia (10 mln)	32	26

Pytania prejudycjalne z Polski - do 9.11.2017 r. - 122 pytania

rok	liczba pytań
2005	1
2006	2
2007	7
2008	4
2009	10
2010	8
2011	11
2012	6
2013	11
2014	14
2015	15
2016	19
2017	14

Polska - do końca 2016 r. - 108 pytań prejudycjalnych

Sąd	108 pytań
Trybunał Konstytucyjny	1
Sąd Najwyższy	15
NSA	40
Inne:	52
• WSA	17
Krajowa Izba Odwoławcza	4
sądy powszechne	31

Pytania prejudycjalne z Polski w 2016 r.

Sąd	19 pytań
NSA	8
SN	2
KIO	1
SA (Warszawa, Gdańsk)	2
SO (Warszawa, Łódź, Gorzów)	3
SR (Łódź, Wrocław, Konin)	3

Dlaczego?

- Mało spraw dotyczących prawa Unii?
 - Sądy karne – możliwość zadawania pytań od 1.12.2014 r. (art. 35 TUE, Protokół nr 10)
 - Brak wniosków stron? (4%)
- Nie wiadomo jak?
 - kwestie formalne
 - kwestie merytoryczne
- Obawa przed odrzuceniem?
- Inne?

<http://krzysztofkolomb.pl/wyprawy-admirala-kolumba/>

Możliwości systemowego rozwiązania problemu

6

- Publikacja wniosków prejudycjalnych – Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, w przyszłości TSUE
- Informator na temat zadawania pytań prejudycjalnych – Ministerstwo / Iustitia / HFPC?
- Asystenci/biura orzecznicze na poziomie SO lub SA – konsultacje?
- Szkolenia
- Inne?

TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI – OGÓLNA PREZENTACJA

Regulacje prawne dotyczące TSUE

Art. 19 TUE

Art. 251 – 281 TFUE (**art. 267 – pytania prejudycjalne**)

Statut TS (postępowanie przed TS – art. 19-46, **art. 23 i 23a - pytania prejudycjalne**)

Regulamin (**art. 93-118 - pytania prejudycjalne**)

Zalecenia dla sądów krajowych dotyczące składania wniosków o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym z 25.11.2016 r.

www.curia.europa.eu

Strony internetowe

- Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
<https://curia.europa.eu/> (zakładka Trybunał Sprawiedliwości ⇨ procedura)
- Baza aktów prawnych UE
<http://eur-lex.europa.eu>

Wprowadzenie

- Instytut Wymiaru Sprawiedliwości
<https://www.iws.org.pl/> (pytania prejudycjalne sądów powszechnych)

J. Sadowski, *Pytania prejudycjalne polskich sądów powszechnych*, Prawo w działaniu. Sądy cywilne, 20/2014, s. 26-93

Artykuł 19 TUE

1. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmuje **Trybunał Sprawiedliwości, Sąd i sądy wyspecjalizowane**. Zapewnia on **poszanowanie prawa w wykładni i stosowaniu Traktatów**.

Państwa Członkowskie ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej w dziedzinach objętych prawem Unii.

Budynek TSUE

Wielka sala rozpraw

Mała sala rozpraw

Struktura TSUE

- Trybunał Sprawiedliwości: po 1 sędzim z państwa (28)
- Sąd (b. Sąd I Instancji): 46 sędziów (od 2019: po 2 z państwa (56))
- izby sądowe - brak
- (między 2004 a 2016 r. Sąd do spraw Służby Publicznej Unii Europejskiej)

Orzeczenia prejudycjalne - właściwość

- Trybunał Sprawiedliwości
- Sąd: tylko w dziedzinach określonych przez Statut (mało prawdopodobne)

Składy TS

- pełen skład: dymisja RPO lub członka KE, decyzja TS, że sprawa ma wyjątkowe znaczenie
- wielka izba (15 sędziów) – na żądanie państwa członkowskiego lub instytucji, które są stroną oraz sprawy szczególnie ważne lub skomplikowane
- izby :
 - 3 sędziów
 - 5 sędziów

Składy TS (dane za 2016 r.)

- pełen skład [-]
- wielka izba (15 sędziów) – [54 orzeczenia]
- izby :
 - 3 sędziów [282 orzeczenia]
 - 5 sędziów [300 orzeczeń]

Rozprawa przed TS

Polscy sędziowie w TS UE

Marek Safjan, sędzia
Trybunału Sprawiedliwości
od dnia
7 października 2009 r.

Nina Półtorak,
sędzia Sądu od dnia
13 kwietnia 2016 r.

**Krystyna Kowalik-
-Bańczyk**, sędzia
Sądu od dnia 19
września 2016 r.

Polski Rzecznik Generalny –
profesor **Maciej Szpunar**
– od 23.10.2013 r.

2. STOSOWANIE PRAWA UNIJNEGO PRZEZ SĄDY KRAJOWE

Stosowanie prawa unijnego przez sądy krajowe

- niemożność ignorowania wyroków własnych sądów
- zasada skuteczności stosowania prawa unijnego

Wyrok z 9.03.1978 r., 106/77 Simmenthal – prawo każdego sędziego do niezastosowania przepisu krajowego sprzecznego z unijnym
[postanowienie SN z 28.11.2013 r., sygn. akt I KZP 15/13 – błędne]

– art. 19 TUE

Artykuł 19 TUE

1. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej obejmuje Trybunał Sprawiedliwości, Sąd i sądy wyspecjalizowane. Zapewnia on poszanowanie prawa w wykładni i stosowaniu Traktatów.

Państwa Członkowskie **ustanawiają środki niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony prawnej** w dziedzinach objętych prawem Unii.

Rola postępowania prejudycjalnego

- zapewnienie jednolitej wykładni prawa unijnego
- podstawowe narzędzie dialogu i współpracy między sądami krajowymi a TS - C-210/06, Cartesio, pkt 91 (w latach 1952-2016 wniesiono łącznie 9616 odesłań prejudycjalnych)
- art. 267 TFUE – podział kompetencji między TS a sądy krajowe - interpretacja a stosowanie prawa UE
- dyskursywny model interpretacji – w postępowaniu mogą brać udział strony, państwa członkowskie, Komisja – wzięcie pod uwagę różnych interesów

2016 r.

- 470 nowych odesłań prejudycjalnych:
 - Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości 76
 - Podatki 68
 - Polityka społeczna 33
- 453 orzeczenia wydane (302 wyroki, 67 postanowień rozstrzygających sprawę, 39 innych postanowień):
- Czas trwania postępowania: średnio 15 miesięcy
- Pilny tryb prejudycjalny: 2,7 miesiąca

Powiązanie z art. 258 TFUE

Jeśli Komisja uzna, że Państwo Członkowskie **uchyliło jednemu z zobowiązań, które na nim ciąży na mocy Traktatów**, wydaje ona *uzasadnioną opinię* w tym przedmiocie, po uprzednim umożliwieniu temu Państwu przedstawienia swych uwag.

10

Jeśli Państwo to nie zastosuje się do opinii w terminie określonym przez Komisję, może ona **wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości** Unii Europejskiej.

https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_pl/

Uprawnienie dyskrecyjne Komisji

- **Zalety dla jednostki:** brak kosztów i konieczności prowadzenia sprawy
- **ale** nie rozwiązuje indywidualnego problemu

Skargi z art. 258 TFUE przeciwko Polsce – 5 przed TSUE

- C-441/17 dotycząca wycinki Puszczy Białowieskiej - skarga Komisji z 20 lipca 2017 r.
- C-127/17 dotycząca naruszenia unijnej dyrektywy ustanawiającej maksymalne dopuszczalne wymiary i obciążenia dla niektórych pojazdów drogowych - skarga Komisji z 10 marca 2017 r.
- C-530/16 dotycząca naruszenia dyrektywy w sprawie bezpieczeństwa kolei wspólnotowych - skarga Komisji z 18 października 2016 r.
- C-526/16 dotycząca naruszenia dyrektywy 2011/92 w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne - skarga Komisji z 12 października 2016 r.
- C-336/16 dotycząca naruszenia dyrektywy w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy - skarga Komisji z 15 czerwca 2016 r.

Wybrane skargi z art. 258 TFUE w fazie przedsądowej:

- w sprawie nieprzyjęcia uchodźców z procedury relokacyjnej - 27 lipca 2017 r. Komisja wystąpiła do Polski uzasadnioną opinię,

Pytania prejudycjalne – zagadnienia ogólne

- w sprawie ustawy o sądach powszechnych – wszczęta 28 lipca 2017 r., uzasadniona opinia 12 września 2017 r.:
„z uwagi na wprowadzenie odmiennego wieku emerytalnego dla kobiet (60 lat) i mężczyzn (65 lat) sprawujących urząd sędziowski, co stanowi dyskryminację ze względu na płeć” oraz ze względu na „uprawnienie Ministra Sprawiedliwości do uznaniowego przedłużania kadencji sędziów, którzy osiągnęli wiek emerytalny, jak również do uznaniowego odwoływania i powoływania prezesów sądów, które podważy niezależność polskich sądów, co jest niezgodne z art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) w związku z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej”

3. PYTANIA PREJUDYCJALNE – ZAGADNIENIA OGÓLNE

Orzeczenie prejudycjalne – art. 267 TFUE

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest właściwy do orzekania w trybie prejudycjalnym:

- o wykładni Traktatów;
- o ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii;
- Interpretacja prawa pierwotnego lub wtórnego
- Ważność prawa wtórnego
- nie może dotyczyć interpretacji prawa krajowego !
- Wykładnia prawa krajowego – NIE!
„Czy dany przepis X prawa unijnego należy interpretować w ten sposób, że zezwala (zakazuje) Y (podaje się, co wynika z przepisu krajowego)”
- Możliwość przeformułowania pytania przez TS
- Art. 267 TFUE – podział kompetencji między TS a sądy krajowe - ale w praktyce są pytania i wyroki szczegółowe

11

Przeformułowanie pytania przez TS

- Zmiana przez RG w opinii - brak możliwości odpowiedzi przez strony
- 35/85 Tissier – TS ma prawo przeformułować pytanie i odnieść się do przepisów UE niewymienionych przez sąd
- Ale wniosek strony nie ma znaczenia - C-98/14 Berlington, pkt 48
- Wady i zalety

C-115/08 Land Oberösterreich / ČEZ

81. „Okoliczność, że sąd krajowy powołał się formalnie w pytaniu prejudycjalnym na określone przepisy prawa wspólnotowego, nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał podał do wiadomości tego sądu wszelkie elementy wykładni, jakie mogą być mu pomocne w rozstrzygnięciu rozpatrywanego przezeń sporu, niezależnie od tego, czy sąd krajowy odwołał się do nich w treści pytania (...). W tym względzie **do Trybunału należy wyprowadzenie z całości informacji przedstawionych przez sąd krajowy, a w szczególności z uzasadnienia postanowienia odsyłającego, elementów prawa wspólnotowego, które wymagają wykładni w świetle przedmiotu sporu (...)**”

C-98/14, Berlington, pkt 48

„wyłącznie do sądu krajowego należy określenie przedmiotu pytań, które zamierza przedstawić Trybunałowi. **Trybunał nie może na żądanie jednej ze stron postępowania głównego rozpatrywać pytań, które nie zostały mu przedstawione przez sąd krajowy.** Jeśli, w miarę rozwoju postępowania,

sąd krajowy uzna za niezbędne uzyskać dalszą wykładnię prawa Unii, powinien zwrócić się z nowym wnioskiem do Trybunału”

Pytanie prejudycjalne – uprawnienie czy obowiązek? – art. 267 TFUE

W przypadku gdy pytanie z tym związane jest podniesione przed sądem jednego z Państw Członkowskich, **sąd ten może**, jeśli uzna, że decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku, zwrócić się do Trybunału z wnioskiem o rozpatrzenie tego pytania.

W przypadku gdy takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed **sądem krajowym, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego, sąd ten jest zobowiązany** wnieść sprawę do Trybunału.

Organy uprawnione do zadania pytania

Pojęcie „sądu” – autonomiczne pojęcie prawa UE - spr. 61/65, Vaassen-Göbbels i C-54/96 Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft :

- organ stały działający na podstawie ustawy
- rozstrzygający spór między stronami
- orzecznictwo jest obowiązkowe
- orzeka na podstawie prawa a nie tylko słuszności
- niezawisły

Organy uprawnione do zadania pytania

- **Nie:** organy administracyjne, sądy arbitrażowe ustanowione umową stron, postępowanie nieprocesowe
- tak: Krajowa Izba Odwoławcza (C-465/11, Forposta, pkt 16-18)
- **Rola stron i pełnomocników – działanie sądu z urzędu?**

12

166/73 Rheinmühlen
C-430-431/93 Van Schijndel and case C-312/93 Peterbroeck

Obowiązek uwzględnienia z urzędu prawa UE, jeśli prawo krajowe nakazuje lub zezwala na to w stosunku do prawa krajowego

Szerzej: M. Baran, *Stosowanie z urzędu prawa Unii Europejskiej przez sądy krajowe*, Warszawa 2014.

Prawo / obowiązek wniesienia pytania

- sądy niższej instancji – **mogą**, ale:
 - obowiązek, gdy kwestionowanie ważności aktu unijnego (spr. 314/85 Foto-Frost, nawet gdy wcześniej stwierdzono nieważność analogicznych przepisów C-461/03 Gaston Schul)
- sądy, których orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu – **są zobowiązane**, ale wyjątki:
 - doktryna acte clair (spr. 283/81 CILFIT)
 - doktryna acte éclairé (spr. 28-30/62 Da Costa)

teoria abstrakcyjna i konkretna

Wyrok TS z 21.12.2016 r., C-119/15, Biuro Podróży Partner / Prezes UOKiK, pkt 54

(w odpowiedzi na pytanie Sądu Apelacyjnego w Warszawie)

„art. 267 akapit trzeci TFUE należy interpretować w ten sposób, że sąd taki jak sąd odsyłający, którego orzeczenia wydane w ramach sporu takiego jak spór w postępowaniu głównym mogą stać się przedmiotem

skargi kasacyjnej, nie może zostać zakwalifikowany jako < sąd krajowy, którego orzeczenia nie podlegają zaskarżeniu według prawa wewnętrznego >”

Możliwość zaskarżenia postanowienia o zadaniu pytania

- Brak wyraźnych podstaw, ale zaskarżalne postanowienie o zawieszeniu sprawy – art. 394 § 1 pkt 6 k.p.c., art. 22 § 2 k.p.k.
- ale: uchylene i wyrażenie zapatrywania prawnego przez sąd wyższej instancji nie może stać na przeszkodzie zadaniu pytania - C-210/06 Cartesio, pkt 88–98

Kiedy zadać pytanie?

Pkt 12-13 zaleceń

- „na takim etapie postępowania, na którym sąd odsyłający jest w stanie wystarczająco dokładnie określić ramy prawne i faktyczne sprawy w postępowaniu głównym, jak również kwestie prawne, których sprawa ta dotyczy.”

może to wymagać kontradiktoryjnej debaty

C-390/12, Pflieger

40. „Co się tyczy informacji, które muszą zostać przedstawione Trybunałowi w ramach postanowienia odsyłającego, należy przypomnieć, że **informacje** te nie służą jedynie umożliwieniu Trybunałowi udzielenia przydatnej odpowiedzi, lecz **muszą również umożliwić rządów państw członkowskich i innym zainteresowanym stronom przedstawienie uwag** zgodnie z art. 23 statutu Trybunału Sprawiedliwości.”

41. „[...] **nie można wymagać od sądu krajowego, aby przed wystąpieniem do Trybunału dokonał wszystkich ustaleń faktycznych i oceny prawnej**, które na nim ciążyą w ramach jego zadań sądowych. Wystarczy, że z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynikać będą przedmiot sporu przed sądem krajowym oraz główne kwestie prawa wspólnotowego, które umożliwią państwom członkowskim przedstawienie uwag zgodnie z art. 23 statutu Trybunału.”

13

Przedmiot pytania

Art. 267 TFUE:

- Pytanie dotyczy „wykładni traktatów” lub „ważności i wykładni aktów przyjętych przez instytucje, organy lub jednostki organizacyjne Unii”
- „decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku”
- realny spór między stronami co do prawa unijnego
- sąd ma racjonalne wątpliwości co do rozumienia lub zakresu zastosowania normy unijnej
- interpretacja stanowi istotny element orzeczenia

Przedmiot pytania – wykładnia prawa unijnego

- TUE i TFUE (za wyjątkiem przepisów dotyczących Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa – art. 275 TFUE)
- Umowy międzynarodowe zawarte przez Unię - 181/73 Haegeman i akty przyjęte na ich podstawie (129/89 Sevince)
- Akty instytucji – nie muszą mieć skutku bezpośredniego (111/75 Mazalai) ani nie muszą mieć charakteru wiążącego prawnie (C-322/88 Grimaldi)

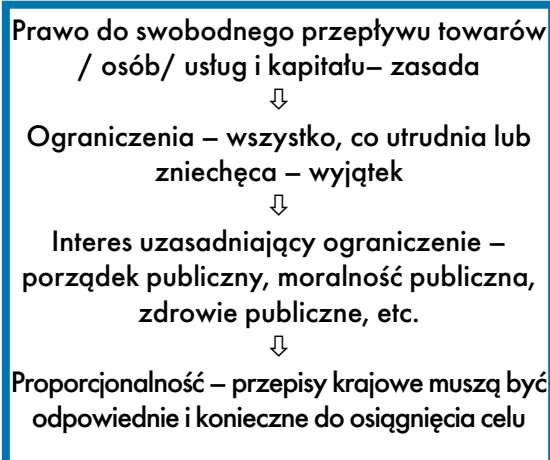
Decyzja w tej kwestii jest niezbędna do wydania wyroku

Zakres zastosowania prawa unijnego:

- stosowanie danego unijnego aktu prawnego (rozporządzenia, dyrektywy)
 - swobody rynku wewnętrznego
 - obywatelstwo Unii
 - Karta Praw Podstawowych (art. 51)
 - gdy prawo krajowe przejmuje regulacje unijne również na użytek wewnętrzny – C-297/88 Dzodzi

Kto decyduje o niezbędności pytania? Sąd krajowy, ale TS sprawuje kontrolę nad tym wyborem – szeroki zakres uznania sądu krajowego (ale też TS)

Zakres zastosowania swobód rynku wewnętrznego i przepływu osób wynikającego z obywatelstwa

14

Zakres zastosowania Karty Praw Podstawowych

Artykuł 51

Zakres zastosowania

1. Postanowienia niniejszej Karty mają zastosowanie do instytucji, organów i jednostek organizacyjnych Unii przy poszanowaniu zasady pomocniczości oraz **do Państw Członkowskich wyłącznie w zakresie, w jakim stosują one prawo Unii**. Szanują one zatem prawa, przestrzegają zasad i popierają ich stosowanie zgodnie ze swymi odpowiednimi uprawnieniami i w poszanowaniu granic kompetencji Unii powierzonych jej w Traktatach.
2. Niniejsza Karta **nie rozszerza zakresu zastosowania prawa Unii poza kompetencje Unii**, nie ustanawia nowych kompetencji ani zadań Unii, ani też nie zmienia kompetencji i zadań określonych w Traktatach.

C-390/12 Pflieger

33. „Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika bowiem co do zasady, że prawa podstawowe chronione w porządku prawnym Unii znajdują zastosowanie we wszystkich sytuacjach podlegających prawu Unii, ale nie poza takimi sytuacjami. Z tego względu Trybunał przypomniał już, że nie jest władny oceniać zgodności z kartą przepisów krajowych, które nie mieszczą się w zakresie prawa Unii.”

Wyrok ERT i następne:

C-390/12 Pflieger, pkt 35: „jeżeli państwo członkowskie powołuje się na nadrzędne względy interesu ogólnego w celu uzasadnienia przepisów, które mogą ograniczać korzystanie ze swobody świadczenia usług, takie uzasadnienie, przewidziane w prawie Unii, powinno być interpretowane w świetle ogólnych

Wymogi dotyczące wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

zasad prawa Unii, a w szczególności praw podstawowych zagwarantowanych obecnie w karcie. Odośne przepisy krajowe mogą zatem być objęte przewidzianymi wyjątkami, wyłącznie jeżeli są zgodne z prawami podstawowymi, nad których przestrzeganiem czuwa Trybunał.”

Zasada praworządności?

Tak jak w skardze Komisja przeciwko Polsce?

sądy krajowe są sądami unijnymi

naruszenie niezawisłości sądów krajowych
naruszeniem prawa unijnego - art. 19 TUE
i art. 47 KPP

SR w Koninie - C-50/16 Halina Grodecka przy udziale Józefa Konieczki (postanowienie TS – brak właściwości)

„Czy art. 2 TFUE i 8 TFUE, art. 1 protokołu nr 1, art. 14 EKPC i art. 17 ust. 1 karty – statuujące zasadę rządów prawa, równości i niedyskryminacji oraz ochrony własności – należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się przepisom krajowym ograniczającym dziedziczenie gospodarstwa rolnego z uwagi na brak cech przedmiotowych określonych przez ustawę i sprecyzowanych w akcie podstawowym po stronie spadkobiercy będącego obywatelem polskim lub cudzoziemcem?”

TS: „postępowanie główne dotyczy wniosku o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie przepisów materialnych i procesowych prawa polskiego, przy czym **żaden element postanowienia odsyłającego nie pozwala na stwierdzenie, by przepisy te stanowiły zastosowanie prawa Unii** w rozumieniu art. 51 ust. 1 karty lub też by dotyczyły „działania” Unii w rozumieniu art. 8 TFUE”

15

4. WYMOGI DOTYCZĄCE WNIOSKU O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM

Forma wniosku - pkt 14-22 zaleceń

- W dowolnej formie przewidzianej przez prawo krajowe dla kwestii incydentalnych, ale musi zawierać uzasadnienie i oryginał/kopię akt sprawy
- brak wymogów co do formy – **potrzeba wzorów (unijnych / krajowych)?**

Forma wniosku - pkt 14-22 zaleceń

- zredagowanie wniosku w sposób prosty, jasny i precyzyjny, bez zbędnych elementów – nie więcej niż 10 stron (pkt 14 zal.)
- maszynopis, strony i poszczególne ustępy wniosku powinny być ponumerowane (pkt 19 zal.)

Przykład dobrego wniosku: pytanie SA wraz z uzasadnieniem w sprawie C-119/15, Biuro Podróży Partner / Prezes UOKiK: https://www.iws.org.pl/pliki/files/ACa%20_165_2014_1.pdf

Wymogi formalne – załącznik do zalecenia

- dokładne oznaczenie sądu odsyłającego i, w stosownym wypadku, izby lub składu orzekającego występujących z odesłaniem, jak również kompletne dane kontaktowe tego sądu
- określenie stron w postępowaniu głównym i, w stosownym wypadku, osób, które je reprezentują przed tym sądem : dokładny adres pocztowy osób, których dotyczy postępowanie, numer telefonu lub numer faksu oraz ich adres poczty elektronicznej, o ile dysponują one takim adresem
- wnioski należy sporządzać w postaci maszynopisu na białym papierze, bez linii, formatu A4,
- powszechnie używana czcionka (taką jak np. Times New Roman, Courier lub Arial) o rozmiarze co najmniej 12 punktów w odniesieniu do tekstu głównego i co najmniej 10 punktów w odniesieniu do przypisów dolnych, z odstępem 1,5 wiersza oraz z marginesami poziomymi i pionowymi wynoszącymi co najmniej 2,5 cm (górnym, dolnym, lewym i prawym), oraz
- wszystkie strony wniosku, jak również **wszystkie ustępy tego wniosku powinny być kolejno ponumerowane** w porządku rosnącym.
- Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym musi być podpisany i opatrzony datą

Konieczne elementy wniosku

- określenie sądu i stron postępowania
- pytanie/a prejudycjalne
- omówienie przedmiotu sporu i istotnych okoliczności faktycznych
- treść przepisów krajowych w sprawie i ewentualnie orzecznictwa krajowego
- powody, dla których sąd powziął wątpliwości w kwestii wykładni lub ważności przepisów prawa Unii, oraz związek, jaki dostrzega między tymi przepisami a uregulowaniami krajowymi mającymi zastosowanie w sprawie

Pytania prejudycjalne – pkt 18 zaleceń

- Pytania zadane Trybunałowi w trybie prejudycjalnym powinny być zawarte w odrębnej i jasno oznaczonej części postanowienia odsyłającego, najlepiej na początku lub na końcu
- powinny one być zrozumiałe same w sobie, bez konieczności odwoływania się do uzasadnienia wniosku

Sformułowanie zapytania

- schemat: „Czy dany przepis X prawa unijnego należy interpretować w ten sposób, że zezwala (zakazuje) Y (podaje się, co wynika z przepisu krajowego)”
- kilka pytań
- pytania warunkowe (jeśli odpowiedź na pytanie 1 jest pozytywna/negatywna, to ...)
- możliwość ponowienia zapytania

Artykuł 94 Regulaminu TSUE (pkt 15 i zał. 1 zaleceń)

Poza sformułowaniem pytań skierowanych do Trybunału wnioski o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zawiera:

- **zwięzłe omówienie przedmiotu sporu oraz istotnych okoliczności faktycznych sprawy**, jakie ustalił sąd odsyłający, lub co najmniej wskazanie okoliczności faktycznych, na jakich oparte są pytania;
- **treść przepisów krajowych** mogących mieć zastosowanie w sprawie oraz, w stosownym przypadku, wskazanie **istotnego dla sprawy orzecznictwa sądów krajowych**; + **wskazać unijne (pkt 16 zał.)**
- **omówienie powodów, dla których sąd odsyłający rozpatruje kwestię** wykładni lub ważności określonych przepisów prawa Unii Europejskiej, jak również **związku, jaki dostrzega on między tymi przepisami a uregulowaniami krajowymi**, które znajdują zastosowanie w postępowaniu głównym.

Treść wniosku - pkt 15 zaleceń

[...]

W braku co najmniej jednego z powyższych elementów Trybunał może uznać się za niewłaściwy do orzeczenia w przedmiocie zadanych pytań prejudycjalnych albo odrzucić wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jako niedopuszczalny.

Ponadto: sąd powinien wskazać precyzyjnie przepisy prawa Unii, o których wykładnię wnosi lub których ważność jest kwestionowana (pkt 16 zal.)

Fakultatywne elementy wniosku

- krótkie omówienie argumentów stron w postępowaniu głównym (w razie, gdy jest to konieczne)
- stanowisko sądu krajowego
- wniesienie o przyspieszony lub pilny tryb prejudycjalny
- utajnienie tożsamości stron
- wniosek o ograniczenie skutków wyroku w czasie?

Treść wniosku

- wniosek powinien też zawierać w razie potrzeby krótkie omówienie argumentów stron w postępowaniu głównym. W tym kontekście należy przypomnieć, że tłumaczony jest tylko wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, a nie ewentualne załączniki do tego wniosku (pkt 16)
- sąd odsyłający może także przedstawić krótko swoje stanowisko co do odpowiedzi, jakiej należałoby udzielić - szczególnie przy trybie przyspieszonym lub pilnym (pkt 17)

Art. 101 regulaminu TS - zwrócenie się o wyjaśnienia do sądu

§ 1. Niezależnie od środków organizacji postępowania i środków dowodowych przewidzianych w niniejszym regulaminie **Trybunał może**, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, **zwrócić się do sądu odsyłającego o udzielenie wyjaśnień** w terminie wyznaczonym przez Trybunał.

§ 2. Odpowiedź sądu odsyłającego doręcza się podmiotom określonym w art. 23 statutu.

Artykuł 99 postanowienia Regulaminu TS. Odpowiedź w formie z uzasadnieniem

Jeżeli **pytanie** skierowane w trybie prejudycjalnym **jest identyczne** z pytaniem, w którego przedmiocie Trybunał już orzekł, jeżeli **odpowiedź** na pytanie prejudycjalne **można wywieść w sposób jednoznaczny z orzecznictwa** lub jeżeli odpowiedź na pytanie prejudycjalne **nie pozostawia żadnych uzasadnionych wątpliwości**, Trybunał może w każdej chwili, na wniosek sędziego sprawozdawcy i po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, orzec w formie postanowienia z uzasadnieniem.

Art. 53 regulaminu TS – postanowienie

§ 2. Jeżeli Trybunał jest **oczywiście niewłaściwy** do rozpoznania sprawy lub jeżeli **wniosek lub skarga są oczywiście niedopuszczalne**, Trybunał, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, może w każdej chwili wydać **postanowienie z uzasadnieniem**, bez dalszych czynności procesowych.

Cartesio, C-210/06

67. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem **pytania dotyczące wykładni prawa wspólnotowego**, z którymi zwrócił się sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie przez Trybunał, **korzystają z domniemania znaczenia dla sprawy. Odmowa** wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że **wykładnia prawa wspólnotowego, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu** przed sądem krajowym, gdy **problem jest natury hipotetycznej** bądź gdy **Trybunał nie dysponuje danymi na temat stanu faktycznego albo prawnego**, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione."

Zapytania odrzucone przez TS

- spr. C-83/91 Meilicke – pytanie hipotetyczne
- spr. C-343/90 Laurencu Dias – pytanie nieistotne w sprawie
- spr. 104/79 Foglia v. Novello – spór sztucznie wywołany, strony w drodze porozumienia sformułowały wniosek
- wniosek oczywiście nieistotny, niezrozumiały
- brak wystarczającego kontekstu faktycznego i prawnego - C-307/95 Max Mara, C-31/12 Kozak

Pytanie prejudycjalne – tryb pilny

art. 267 TFUE:

Jeżeli takie pytanie jest podniesione w sprawie zawisłej przed sądem krajowym dotyczącej osoby pozbawionej wolności, Trybunał stanowi w jak najkrótszym terminie.

18

Tryb pilny - art. 104b regulaminu – dotyczy Przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości (w 2016 r. – 8 postępowań (na 12 wniosków), czas trwania 2,7 miesiąca, przy zwykłym trybie ok. 15 miesięcy)

Tryb przyspieszony – w 2016 r. 13 oddalonych wniosków, 2 uwzględnione

Utajnienie danych lub tożsamości

- W toku postępowania prejudycjalnego Trybunał postępuje się co do zasady informacjami zawartymi w odesłaniu prejudycjalnym, w tym danymi dotyczącymi tożsamości lub innymi danymi osobowymi. Do sądu odsyłającego należy więc ich utajnienie (pkt 21 zaleceń)
- Po wplynięciu odesłania prejudycjalnego Trybunał również może dokonać utajnienia tożsamości, z urzędu lub na wniosek sądu odsyłającego albo strony w postępowaniu głównym – ale wniosek konieczne przed opublikowaniem komunikatu w Dz.Urz. I doręczeniu podmiotom – zwykle trwa to około miesiąca (pkt 22 zal.)

Wniosek o ograniczenie skutków wyroku w czasie?

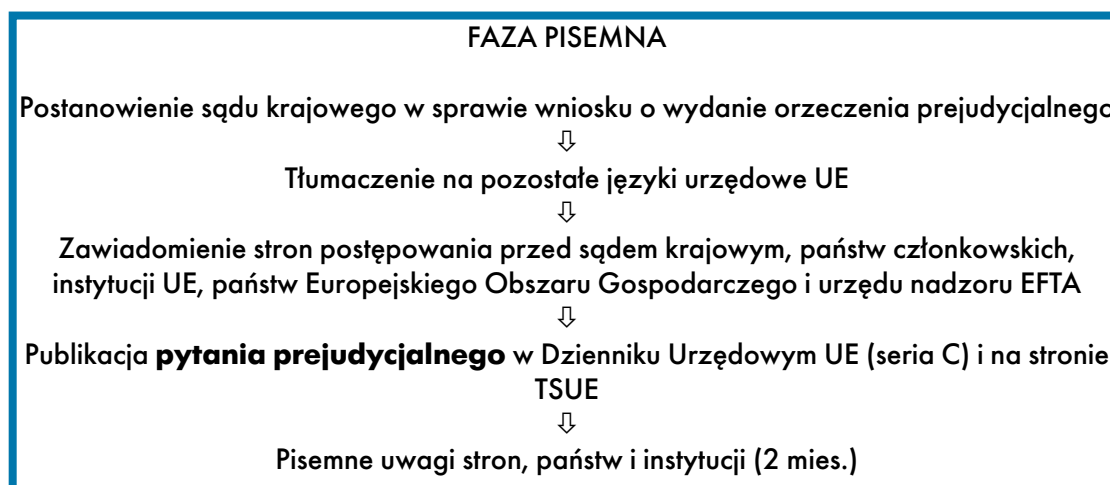
- 43/75 Defrenne II
- C-452/16 PPU Półtorak – Europejski nakaz aresztowania, pojęcie „sądu” – brak ograniczenia skutków wyroku, mimo wniosków

Przesłanie wniosku – pkt 20 zal.

- wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym powinien być podpisany i opatrzony datą

Wymogi dotyczące wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- wniosek wraz z aktami lub kopią akt przesłany listem poleconym na adres: rue du Fort Niedergrünewald, 2925 Luxembourg, LUKSEMBURG
- w przypadku trybu przyspieszonego lub trybu pilnego: najpierw za pośrednictwem poczty elektronicznej, później pocztą

Środki tymczasowe i zabezpieczające

- Sąd krajowy właściwy, nawet w stosunku do aktów prawa unijnego
- Poważne wątpliwości co do ważności normy unijnej- spr. C-143/88 i C-92/89 Zuckerfabrik
- Spr. C-213/89 Factorame

Obowiązki sądu krajowego w toku postępowania przed TS (pkt 24 zal.)

sąd krajowy **powinien informować TS o wszelkich zdarzeniach procesowych mogących mieć wpływ na postępowanie** przed TS, na przykład:

- cofnięciu powództwa, ugodowym rozstrzygnięciu sporu lub o innym zdarzeniu prowadzącym do zakończenia postępowania,
- o ewentualnym wydaniu orzeczenia wskutek odwołania wniesionego od postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym oraz o skutkach, jakie wywołuje ono w odniesieniu do wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Kontakt sądu krajowego z TS

Kontakt sekretariatu TS z sądem odsyłającym - **przekazuje mu odpisy wszystkich pism procesowych** oraz, w stosownym wypadku, **wezwania do dokonania uściśleń lub udzielenia wyjaśnień**, które są uważane za konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi (pkt 28 zal.)

sekretariat **przekazuje orzeczenie Trybunału** sądowi odsyłającemu, **który powinien poinformować Trybunał o dalszym przebiegu toczącego się przed nim postępowania oraz przestać mu odpis orzeczenia kończącego postępowanie główne** (pkt 29 zal.)

5. POLSKIE PYTANIA PREJUDYCJALNE

Rozstrzygnięcia w sprawach polskich wniosków prejudycjalnych (w 17 sprawach ze strony Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości)

17 spraw			
11 wyroków			
6 postanowień:			
	1	wycofanie wniosku – wykreślenie sprawy	C-629/13 Adarco
	1	art. 99 (dawny 104 § 3) regulaminu – pytanie podobne do wcześniejszego	C-134/07 Kawala
	4	art. 53 § 2 regulaminu - wniosek oczywiście niedopuszczalny (brak informacji na temat sprawy (1 sprawa) i brak wykazania związku z prawem UE (3)	C-31/12 Kozak C-520/13 Leśniak C-28/14 Pańczyk C-282/14 Stylinart

2017		
postanowienie z 13.07.2017 r. (wniosek 16.01.2017 r.)	Art. 99 Regulaminu TS	C-35/17, Saferoad Grawil

19 pytań zadanych w 2016 r.		
1 postanowienie	Art. 53 § 2 regulaminu TS – brak właściwości TS	C-50/16 Grodecka

6. POTENCJALNE PYTANIA PREJUDYCJALNE DOTYCZĄCE PRAW CZŁOWIEKA

Nieuznawanie małżeństw osób tej samej płci, odmowa uznania stosunku rodzicielstwa w takim związku

Art. 21 TFUE

„Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium Państw Członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w Traktatach i w środkach przyjętych w celu ich wykonania.”

Art. 27 Dyrektywy 2004/38

Zasady ogólne

1. Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozdziału, Państwa Członkowskie **mogą ograniczyć swobodę przemieszczania się i pobytu obywateli Unii i członków ich rodziny**, bez względu na przynależność państwową, kierując się **względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub zdrowia publicznego**. Na względy te nie można się powoływać do celów gospodarczych.

2. Środki podjęte ze względów porządku publicznego lub bezpieczeństwa publicznego **muszą być zgodne z zasadą proporcjonalności i opierać się wyłącznie na indywidualnym zachowaniu danej osoby**. Wcześniejsza karalność nie może sama w sobie stanowić podstaw do podjęcia takich środków.

Zgodność przepisów krajowych z prawem UE

Prawo do swobodnego przemieszczania się obywateli UE – zasada
(art. 21 TFUE, Dyrektywa 2004/38)

Ograniczenia – wszystko, co utrudnia lub zniechęca – wyjątek

Interes uzasadniający ograniczenie – porządek publiczny?

Proporcjonalność – przepisy krajowe muszą być odpowiednie
i konieczne do osiągnięcia celu

Ograniczeniem są przepisy mogące powstrzymać w sposób nieuzasadniony obywatela Unii od przebywania w innych państwach członkowskich lub działać odstrasżająco albo czynić mniej atrakcyjnym korzystanie z tej swobody - wyrok TS w sprawie C-152/05, Komisja v. Niemcy, pkt 24, pkt 26, pkt 30

ograniczeniem swobód przyznanych na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE są „przepisy krajowe, stawiające niektórych obywateli danego państwa członkowskiego w niekorzystnej sytuacji tylko z tego względu, że skorzystali oni z przysługującej im swobody przemieszczenia się i pobytu w innym państwie członkowskim” - Wyrok w sprawie C-503/09, Lucy Stewart, pkt 86, wyrok TS w sprawie C-208/09, Ilonka Sayn-Wittgenstein, pkt 53